

Κινηματογραφικές Λέσχες στο Σχολείο ή πώς προσεγγίζουμε κινηματογραφικές ταινίες με τα παιδιά

Σταύρος Γρόσδος

Δρ. Οπτικοακουστικού Γραμματισμού και Δημιουργικής Γραφής στην Εκπαίδευση,
Επιστημονικός συνεργάτης του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Χανίων
stavgros@gmail.com

Περίληψη

Στόχος της λειτουργίας μιας Κινηματογραφικής Λέσχης στο Σχολείο είναι η επιστροφή στον κοινωνικό ρόλο του σινεμά και η επιδίωξη να καλλιεργηθεί αλλά και να διατηρηθεί η αγάπη των παιδιών για τον κινηματογράφο. Σε μία κινηματογραφική λέσχη, το κινηματογραφικό προϊόν δεν αντιμετωπίζεται ως προϊόν τεχνικής, αλλά ως γεγονός τέχνης και η σχέση κινηματογραφικής ταινίας-παιδιού είναι σχέση αλληλεπίδρασης. Η αναζήτηση των εκφραστικών μέσων της κινηματογραφικής ταινίας ακολουθεί την προσωπική ανταπόκριση του ίδιου του θεατή, ο οποίος αναδημιουργεί (και συνδημιουργεί) το κινηματογραφικό προϊόν. Η θέαση της κινηματογραφικής ταινίας συμβάλλει στην επίτευξη βημάτων προς τον οπτικοακουστικό γραμματισμό, την ικανότητα, όχι μόνο κατανάλωσης και κριτικής αποτίμησης, αλλά δημιουργίας κινηματογραφικών προϊόντων (οπτικών εννοιών και παραγωγής οπτικών μηνυμάτων), έναν ρόλο σε τρεις κατευθύνσεις: το παιδί θεατής (καταναλωτής), το παιδί κριτικός και το παιδί παραγωγός εικόνων. Κύρια επιδίωξη για το παιδί θεατή είναι η απόλαυση, ένα ακόμα παιχνίδι. Ωστόσο, η κριτική προσέγγιση των οπτικοακουστικών προϊόντων, χωρίς να αγνοεί τα εκφραστικά μέσα του δημιουργού, στρέφεται κυρίως προς το περιεχόμενο. Αναζητά το «πώς;» και το «γιατί;» της δημιουργίας οπτικοακουστικών προϊόντων. Ο κριτικός θεατής αναγνωρίζει, όχι μόνο τι λέει ο δημιουργός (προσωπική οπτική), αλλά και πώς απεικονίζει το περιεχόμενο (ερμηνεία), αναγνωρίζοντας, έτσι, τους διαφορετικούς τρόπους, με τους οποίους κάθε ταινία είναι μία μοναδική δημιουργία ενός μοναδικού δημιουργού. Τα διδακτικά βήματα προσέγγισης της ταινίας ξεκινούν με τη θέαση-απόλαυση της ταινίας, την αυθόρμητη έκφραση συναισθημάτων και την περιγραφή, προχωρώντας παραπέρα τα παιδιά διερευνούν τα συναισθήματά τους, και, ταυτόχρονα, αναζητούν τους τρόπους με τους οποίους οι δημιουργοί της ταινίας προκάλεσαν αυτά τα συναισθήματα, αποκωδικοποιώντας τις προθέσεις των δημιουργών αλλά και τους τρόπους πρόσληψης της ταινίας. Στο τέλος, τα παιδιά δημιουργούν, εκδηλώνοντας κριτική και αποκλίνουσα στάση.

Λέξεις-κλειδιά: κινηματογραφικός γραμματισμός, κινηματογραφική λέσχη, προσέγγιση κινηματογραφικής ταινίας.

1. Εισαγωγή

Στη συνάντηση του παιδιού με την κινηματογραφική ταινία (ουσιαστικά με τον δημιουργό), δημιουργούνται δύο διαφορετικές στάσεις, *δύο είδη θεατών*, που, εν δυνάμει, υπάρχουν στον καθένα από εμάς. Ο πρώτος θεατής, ο *ανυποψίαστος*, είναι αυτός που αφήνεται να παρασυρθεί από την εικόνα, από τη μορφή και το περιεχόμενό της. Εμπλέκεται και ταυτίζεται εμπειρικά, άλλοτε με τη ματιά του δημιουργού (πρωτογενής ταύτιση) κι άλλοτε με κάποιο από τα πρόσωπα της εικόνας (δευτερογενής ταύτιση). Το παιδί-ανυποψίαστος θεατής θα συγκινηθεί, θα γελάσει και θα κλάψει ή θα αδιαφορήσει και θα βαρεθεί. Ο δεύτερος είναι ο *κριτικός* θεατής, με ματιά περισσότερο αναλυτική και λιγότερο συναισθηματική. Ενδιαφέρεται για τον τρόπο κατασκευής της ταινίας, για τη δομή της, για το πώς χρησιμοποιούνται οι εικόνες και οι ήχοι για να δώσουν τη συνολική εντύπωση. Κάθε φορά που βλέπουμε μια ταινία, οι δύο αυτοί τρόποι θέασης συνυπάρχουν, αλληλοκαλύπτονται και μερικές φορές εναντιώνονται ο ένας στον άλλο (Achard, 2006). Το “μυστήριο” της απόλαυσης μιας ταινίας δεν είναι τίποτα άλλο, τελικά, από ένα ακόμα παιχνίδι λέξεις (Sorlin, 2004). Η κινηματογραφική λέσχη στο σχολείο θα προσφέρει την ευκαιρία σε εκπαιδευτικούς, παιδιά

και γονείς να απολαύσουν κινηματογραφικές ταινίες (με τη θέαση και τις δραστηριότητες-παιχνίδια που ακολουθούν τη θέαση) και, ταυτόχρονα, θα αποκτήσουν δεξιότητες ενσυνείδητου θεατή. Τα παιδιά, μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες, αναπτύσσουν κριτική στάση απέναντι στα μηνύματα, από καταναλωτές μετατρέπονται σε μελετητές-ερευνητές και γνωρίζοντας τα σύγχρονα εργαλεία αποκτούν κριτήρια αξιολόγησης και επιλογής μηνυμάτων, σύμφωνα με την προσωπική τους θεώρηση για τη ζωή (Θεοδωρίδης, 2002). Συγχρόνως, καλλιεργούν την αισθητική και πολιτισμική τους συνείδηση. Η ανάλυση της εικόνας και των περιεχομένων της είναι μία περίπλοκη λειτουργία που απαιτεί την κινητοποίηση μιας σειράς εργαλείων, οξύνει το κριτικό πνεύμα του ατόμου και το ευαισθητοποιεί σε πολυάριθμα κοινωνικά και πολιτιστικά ζητήματα. Ζητούμενο, λοιπόν, είναι ο θεατής που αισθάνεται, νιώθει, υποθέτει, φαντάζεται, ανακαλύπτει, συμπεραίνει και (συν)δημιουργεί (Γρόσδος, 2020).

Η λειτουργία κινηματογραφικής λέσχης στο σχολείο αναζητά την επιστροφή στον κοινωνικό χαρακτήρα του κινηματογράφου. Η κινηματογραφική ταινία παρουσιάζεται σαν αντικείμενο συζήτησης μιας παρέας, μιας ομάδας. Απορρίπτουμε την αποκλειστικά προσωπική θέαση και τη σιωπή και επιλέγουμε τη συλλογική συζήτηση, με σκοπό να έρθουμε με αυτόν τον τρόπο πιο κοντά στον κινηματογράφο μ' έναν τρόπο δυναμικό και δημιουργικό. Ο θεατής παρακινείται να διεisdύσει στις σκέψεις του και να τις εκφράσει. Τα συναισθήματα που γεννιούνται κατά τη θέαση εξωτερικεύονται, δεν είναι πια υπόθεση ενός, αλλά μιας ομάδας ανθρώπων. Τα παιδιά αποτελούν μία *κοινότητα θεατών*, οι οποίοι, μέσα από τον διάλογο και με διάμεσο τα εκφραστικά μέσα της εικόνας, θα αναζητήσουν, όχι μόνο τις επιφανειακές έννοιες, οι οποίες είναι εύκολα αναγνωρίσιμες, αλλά τις υπονοούμενες έννοιες (η γνώση του κόσμου έξω από την σχολική αίθουσα).

Τα παιδιά αποκτούν σταδιακά τις δεξιότητες αποκωδικοποίησης των υπονοούμενων εννοιών και ενσωματώσουν πρακτικές για να γίνουν ικανοί να προσεγγίζουν διαφορετικά θέματα (διεπιστημονικότητα) ή ένα θέμα από ποικίλες οπτικές. Οι συζητήσεις “ενορχηστρώνονται” με τέτοιο τρόπο, ώστε να χρησιμοποιούνται οι πληροφορίες και οι εμπειρίες που φέρνουν τα παιδιά ή ο εκπαιδευτικός στην τάξη, και μέσα από τις διεπιδράσεις και αλληλεπιδράσεις μεταξύ εκπαιδευτικού και των παιδιών, να αναζητείται ο τρόπος με τον οποίο τα οπτικοακουστικά προϊόντα απηχούν ή διαμορφώνουν ιδεολογία, να καλλιεργούνται διαφορετικές μορφές κριτικής στάσης που χαρακτηρίζουν πτυχές της κοινωνικής πραγματικότητας (διαφορετικοί τρόποι προσέγγισης των ταινιών) και να διαμορφώνονται, σταδιακά, βήμα προς βήμα, και ελεύθερα, οι ιδεολογικές στάσεις των παιδιών απέναντι στις ταινίες.

2. Τι είναι η κινηματογραφική λέσχη;

Η θέαση μιας κινηματογραφικής ταινίας, με την ανάπτυξη των τεχνικών μέσων, κινδυνεύει να χάσει τον κοινωνικό της χαρακτήρα -το σινεμαδάκι- και να μετατραπεί σε κάτι μοναχικό. Κινηματογραφική λέσχη ονομάζεται μια παρέα, τα μέλη της οποίας έχουν συμφωνήσει να συναντιούνται σε τακτά διαστήματα (συνήθως μία φορά τον μήνα), να βλέπουν μία κινηματογραφική ταινία και να συζητούν. Τους συνδέουν η αγάπη, ο ενθουσιασμός για τον κινηματογράφο και η δημιουργική συζήτηση γύρω από τις κινηματογραφικές ταινίες. Οι συναντήσεις της λέσχης είναι σταθερές και ίσως και ο τόπος συνάντησης, αν το επιθυμούν όλοι.

Οι μαθητές/τριες μιας σχολικής τάξης μπορούν να δημιουργήσουν μία κινηματογραφική λέσχη; Κινηματογραφικές λέσχες μπορούν να οργανώσουν μόνο οι μεγάλοι. Αλλά όχι μόνο για μεγάλους. Μπορούν να οργανώσουν και κινηματογραφικές

λέσχες για μικρούς. Σε μια λέσχη, τα παιδιά συναντιούνται με σκοπό να απολαύσουν κινηματογραφικές ταινίες, να συζητήσουν γι' αυτές, να παίξουν, να γελάσουν, ώστε η θέαση να γίνει συνήθεια. Στόχος είναι να λειτουργήσουν κινηματογραφικές λέσχες από τις πρώτες κιάλας τάξεις του Δημοτικού, ώστε να καλλιεργηθεί αλλά και να διατηρηθεί η στενή επαφή με τον κινηματογράφο (Γρόσδος, 2020).

Οι κινηματογραφικές λέσχες για παιδιά μπορεί να αποτελούν σχολική αλλά και εξωσχολική δραστηριότητα. Ως σχολική δραστηριότητα, η κινηματογραφική λέσχη μπορεί να ενταχθεί στις δραστηριότητες των ομίλων δημιουργικότητας ή τις ώρες αισθητικής παιδείας. Και σε ώρες εκτός σχολείου, ο εκπαιδευτικός/συντονιστής της λέσχης μπορεί να συγκεντρώσει τα ενδιαφερόμενα παιδιά. Βλέπουν και συζητάνε ταινίες, ενώ, παράλληλα, προχωρούν σε δημιουργικές δραστηριότητες, βασισμένες στην ταινία που είδαν. Σε όλες τις περιπτώσεις, η συζήτηση μετά τη θέαση πλαισιώνεται από δραστηριότητες και παιχνίδια.

Πόσα παιδιά αποτελούν μια λέσχη ανάγνωσης; Όσα παιδιά ενδιαφερθούν. Αν, όμως, μια ολόκληρη τάξη δείξει ενδιαφέρον συμμετοχής ή πολλοί μαθητές/τριες διαφορετικών τάξεων, θα είναι χρήσιμο να χωριστούν σε δύο ομάδες, καθώς η μέχρι στιγμής εμπειρία δείχνει ότι μια ομάδα 10-15 ατόμων μπορεί να λειτουργήσει καλύτερα. Πώς επιλέγονται οι ταινίες; Πρώτο κριτήριο είναι η δυνατότητα να βρούμε και να προβάλλουμε την ταινία. Κάποιοι εκπαιδευτικοί επιλέγουν ταινίες μικρού μήκους για το ξεκίνημα. Καλό είναι οι ταινίες μεγάλου μήκους να μην προβάλλονται αποσπασματικά ούτε οι δραστηριότητες να υλοποιούνται σε συνέχειες. Άλλες φορές, πάλι, οι ταινίες επιλέγονται από τα ίδια τα παιδιά. Κάποιο παιδί προτείνει ή όλα τα παιδιά στις ομάδες τους επιλέγουν και προτείνουν από κατάλογο ταινιών.

Στο νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο, όλα ξεκινούν από το παιχνίδι. Καλλιεργείται η πρώτη επαφή των παιδιών με τον κινηματογράφο, η οποία θα πρέπει να είναι -κατά το δυνατόν- έντονη και συναρπαστική. Η θέαση κινηματογραφικών ταινιών και οι δραστηριότητες μετά τη θέαση για τα παιδιά του δημοτικού σχολείου πρέπει να μοιάζουν με παιχνίδια. Η διαδικασία είναι απολαυστική, γι' αυτό αποφεύγουμε τις σχολειοποιημένες δράσεις. Για να υπάρχει συχνή επαφή με τον κινηματογράφο, οι συναντήσεις καλό είναι να γίνονται μία φορά την εβδομάδα. Η συνεργασία με τους γονείς κρίνεται χρήσιμη, αφού και αυτοί μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην προσπάθεια. Βρείτε με τα παιδιά ένα όνομα ή ένα σήμα για τη λέσχη και σχεδιάστε μια αφίσα με τις φωτογραφίες τους, με το όνομα και το σήμα της λέσχης. Ένας ωραίος τρόπος να προκληθεί το ενδιαφέρον των παιδιών, ώστε να ζήσουν την πλοκή αλλά και να νιώσουν άνετα και φιλικά στον χώρο, είναι η δημιουργία θεατρικού σκηνικού (εφόσον αυτό είναι δυνατόν) που να θυμίζει κάτι από τα σκηνικά της ταινίας. Στην πρώτη συνάντηση παίξτε ένα παιχνίδι γνωριμίας.

Για τα μεγαλύτερα παιδιά η βασική ιδέα είναι ότι, μαζί με την ομάδα μπάσκετ, ποδοσφαίρου, χορού, κ.λπ., πρέπει να υπάρχει και ομάδα κινηματογράφου. Ταινίες με θέματα πολιτικά, ιστορικά, επαναστατικά βιβλία, αλλά και ό,τι έχει να κάνει με μουσική μπορεί να συνδεθεί με τον κινηματογράφο.

3. Παιδαγωγικές προϋποθέσεις

Σε μία κινηματογραφική λέσχη, το κινηματογραφικό προϊόν δεν αντιμετωπίζεται ως προϊόν τεχνικής, αλλά ως γεγονός τέχνης (Γρόσδος, 2018), ως μία μορφή δημιουργικής έκφρασης, στην οποία, από τη μία πλευρά, ο σκηνοθέτης προσπαθεί να επικοινωνήσει με τον θεατή, παρουσιάζοντάς του το προσωπικό του όραμα, η ιδιαιτερότητα του οποίου βρίσκεται στον τρόπο με τον οποίο το επιλεγμένο θέμα αναλύεται, ξεδιπλώνεται, παίρνει μορφή και περιεχόμενο μέσω της χρήσης των εκφραστικών μέσων του κινηματογράφου, αλλά, από την

άλλη πλευρά, εξίσου σημαντική είναι η προσωπική στάση και ανταπόκριση του ίδιου του θεατή, ο οποίος αναδημιουργεί (και συνδημιουργεί) το κινηματογραφικό προϊόν.

Στην κινηματογραφική λέσχη, η σχέση κινηματογραφικής ταινίας-παιδιού είναι σχέση αλληλεπίδρασης. Η κινηματογραφική ταινία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως διαμεσολαβημένη εμπειρία, μια διαλογική σχέση με τη ζωντανή εμπειρία, γι' αυτό γίνεται αντικείμενο διαπραγμάτευσης. Το παιδί δανείζεται στοιχεία από τον κόσμο των εικόνων, τα προσαρμόζει στις ανάγκες της καθημερινότητάς του και τα ενσωματώνει, τα χρησιμοποιεί, δημιουργεί συμπεριφορές, προσθέτει νέες στις ήδη υπάρχουσες εμπειρίες, προσφεύγει στον φανταστικό κόσμο για να εκπληρώσει τις επιθυμίες του, να ζήσει όλα όσα δεν μπορεί στην πραγματικότητα, ταυτίζεται με ήρωες. Η επικοινωνιακή και συναισθηματική δύναμη της κινηματογραφικής ταινίας θα ωθήσει το παιδί να αποκτήσει μια προσωπική σχέση με το προσομοιωτικό γεγονός, να "εισβάλλει" σ' αυτό, επιλέγοντας για τον εαυτό του έναν φανταστικό ρόλο, να ταυτιστεί με πρόσωπα και γεγονότα και, μέσω της ταύτισης, να δράσει, να εκδηλώσει (και να καταγράψει) σκέψεις, συναισθήματα, συμπεριφορές. Η συμμετοχή στην κινηματογραφική λέσχη μπορεί να υποβοηθήσει και να ενισχύσει την παραπάνω διαδικασία. Προέχει η αισθητική απόλαυση, το βύθισμα στη μαγεία των εικόνων. Καμία δράση δεν εμποδίζει την προσωπική σχέση του παιδιού-θεατή με την ταινία. Οι δραστηριότητες μοιάζουν με παιχνίδια.

4. Η προσέγγιση της ταινίας

Ως κινηματογραφικός γραμματισμός (κατ' αντιστοιχία με τον οπτικοακουστικό γραμματισμό) ορίζεται η ικανότητα, όχι μόνο κατανάλωσης και κριτικής αποτίμησης, αλλά δημιουργίας κινηματογραφικών προϊόντων (οπτικών εννοιών και παραγωγής οπτικών μηνυμάτων), ένας ρόλος σε τρεις κατευθύνσεις: το παιδί θεατής (καταναλωτής), το παιδί κριτικός και το παιδί παραγωγός εικόνων.

Το παιδί-θεατής. Κύρια επιδίωξη για το παιδί θεατή είναι η απόλαυση, ένα ακόμα παιχνίδι. Τα παιδιά απολαμβάνουν το κινηματογραφικό προϊόν είτε το αντιμετωπίζουν ως ανυποψίαστοι θεατές (συγκινούνται, γελάνε, κλαίνε) είτε η διάθεσή τους είναι ερευνητική και ανακαλυπτική (κριτικός θεατής). Η απόλαυση μιας κινηματογραφικής ταινίας είναι μια διαδικασία που -μέχρι πρόσφατα- ήταν άμεσα συνδεδεμένη με την κινηματογραφική αίθουσα, με τη μαγεία της σκοτεινής αίθουσας προβολής. Ο εκπαιδευτικός προσφέρει στα παιδιά την ευκαιρία να απολαύσουν κινηματογραφικές ταινίες, οδηγώντας τα στις κινηματογραφικές αίθουσες.

Το παιδί-κριτικός. Η παθητική προσέγγιση των εικόνων δεν οδηγεί στην αποσυμβολοποίηση και στην ανακάλυψη των νοημάτων τους. Στο δεύτερο επίπεδο προσέγγισης της κινηματογραφικής ταινίας, τα παιδιά, μέσα από συγκεκριμένες δραστηριότητες, αναπτύσσουν κριτική στάση απέναντι στα μηνύματα, από καταναλωτές μετατρέπονται σε μελετητές-ερευνητές και, γνωρίζοντας τα σύγχρονα εργαλεία, αποκτούν κριτήρια αξιολόγησης και επιλογής μηνυμάτων, σύμφωνα με την προσωπική τους θεώρηση για τη ζωή. Η κριτική προσέγγιση των οπτικοακουστικών προϊόντων, χωρίς να αγνοεί τα εκφραστικά μέσα του δημιουργού, στρέφεται κυρίως προς το περιεχόμενο.

Το παιδί-δημιουργός. Η οπτική εκπαίδευση δεν εξαντλείται στη γνωριμία με τους μεγάλους δημιουργούς (σκηνοθέτες, ζωγράφους, γλύπτες, φωτογράφους, εικονογράφους κ.ά.) και στην προσέγγιση των χαρακτηριστικών έργων, αποκλειστικά, από την πλευρά του θεατή-καταναλωτή μηνυμάτων. Τα παιδιά, αφού γνωρίσουν τις μεθόδους και τις τεχνικές με τις οποίες παράγονται οι εικόνες, στη συνέχεια, γίνονται τα ίδια παραγωγοί. Η εξοικείωση με την κινηματογραφική γλώσσα δεν περιορίζεται στην απόκτηση απλών πρακτικών δεξιοτήτων

χρησιμοποίησης της κάμερας ούτε στην απόκτηση γνώσεων γύρω από την ορολογία και τις κινηματογραφικές τεχνικές. Αν η στοχοθεσία εξαντληθεί στο σημείο αυτό, η κινηματογραφική δημιουργία θα απογυμνωθεί από έννοιες και αξίες και θα γίνει αντιληπτή από το παιδί, όχι ως “γεγονός τέχνης”, αλλά ως “αντικείμενο τεχνικής”. Η συμμετοχή σε άμεσες εμπειρίες, όπως είναι η δημιουργία μιας πρωτόλειας κινηματογραφικής ταινίας, μιας τηλεοπτικής διαφήμισης ή μιας φωτογραφικής αφήγησης, συμβάλλει στην αποκωδικοποίηση των οπτικών συμβάσεων. Μέσα από τη συμμετοχή, το παιδί αντιμετωπίζει την εικόνα σαν αισθητική πραγματικότητα, σαν τέχνη και ανακαλύπτει το νόημά της.

Ένα πλήθος δραστηριοτήτων κινηματογραφικού γραμματισμού χρησιμοποιούν ως ερεθίσματα τις κινηματογραφικές ταινίες. Η δραστηριοποίηση των μικρών και των μεγάλων εκτυλίσσεται μέσα στον μαγευτικό κόσμο της κινηματογραφικής οθόνης. Απολαμβάνουν τα κινηματογραφικά έργα, τα προσεγγίζουν εμπειρικά με παιγνιώδη τρόπο και, διαμέσου των πολυαισθητηριακών συνειρμών, της εικασίας, της προσωπικής ταύτισης και της συνθετικής διαδικασίας, οδηγούνται στην έκφραση/δημιουργία, έχοντας αποκωδικοποιήσει τα εκφραστικά μέσα του σκηνοθέτη-δημιουργού της ταινίας (Γρόσδος, 2017). Βασική, λοιπόν, επιδίωξη της λειτουργίας της κινηματογραφικής λέσχης είναι τα παιδιά να απολαμβάνουν τις κινηματογραφικές ταινίες και να εκφράζουν τα συναισθήματά τους.

Οι προτεινόμενες δραστηριότητες προσέγγισης διαφέρουν από ταινία σε ταινία. Ακολουθούν τα παρακάτω βήματα (Γρόσδος, 2018), τα οποία δεν είναι διαβαθμισμένα στάδια, ώστε να εφαρμόζονται όλα και με συγκεκριμένη σειρά.

4.1. Πριν τη θέαση της ταινίας

Οι δραστηριότητες, πριν τη θέαση, μοναδικό στόχο έχουν να “ανοίξουν την όρεξη” των παιδιών να δουν την ταινία. Οι δράσεις δημιουργούν περισσότερες απορίες και ερωτήματα παρά προσφέρουν απαντήσεις. Καλό είναι να αποφεύγονται οι εισαγωγές του εμπυχωτή για το “τι θα δούμε”, όπως και οι προτροπές να “προσέξουμε” κάποια ιδιαίτερα σημεία της ταινίας. Καλό είναι, επίσης, να αποφεύγουμε την ανάγνωση κριτικών της ταινίας πριν τη θέαση, γιατί οι απόψεις που θα ακουστούν θα εγκλωβίσουν τη συναισθηματική έκφραση των παιδιών-θεατών. Οι δραστηριότητες έχουν παιγνιώδη χαρακτήρα. Ο εμπυχωτής διακοσμεί την αίθουσα, όπου είναι δυνατό- με αντικείμενα σχετικά με το θέμα της ταινίας. Παίζονται παιχνίδια-μαντέματα: “Διαβάστε τον τίτλο της ταινίας και μαντέψτε το περιεχόμενό της”. “Δείτε το trailer και πείτε τι σας εντυπωσίασε”. “Σχολιάστε την αφίσα (ες) της ταινίας - εικονικό υλικό κ.λπ.”.

4.2. Μετά τη θέαση της ταινίας

(α) **Θέαση - Αυθόρμητη έκφραση.** Κύρια επιδίωξη για το παιδί-θεατή είναι η απόλαυση. Μετά τη θέαση της ταινίας τα παιδιά αφήνονται ελεύθερα να εκφράσουν αυθόρμητα τις πρώτες εντυπώσεις τους με τη μέθοδο του καταιγισμού των ιδεών. Εκφράζουν συναισθήματα και επιθυμίες, οι οποίες καταγράφονται από τον/την εκπαιδευτικό στον πίνακα. Στο παιχνίδι της αυθόρμητης έκφρασης συναισθημάτων δεν υπάρχουν σωστές ή λανθασμένες απαντήσεις. Ενθαρρύνουμε την έκφραση των πρώτων εντυπώσεων των παιδιών με γενικές ερωτήσεις-ερεθίσματα: Υπήρξε κάτι που συμπαθήσατε; Γιατί; Υπήρξε κάτι που αντιπαθήσατε; Γιατί; Τι τράβηξε την προσοχή σας; Τι σας μπέρδεψε (δεν κατανοήσατε); Σας εξέπληξε κάτι; Θα επιθυμούσατε να ξέρετε πώς έγινε η ταινία; Τι θα επιθυμούσατε να ξέρετε; Από αυτά που είδατε, τι έχει συμβεί σε εσάς; Λέξεις-κλειδιά: κλαίω - γελάω - αδιαφορώ, σχολιάζω - σωπαίνω - ακούω - αναφωνώ.

(β) Περιγραφή - Η ιδεολογία, τα θέματα και τα επιχειρήματα της ταινίας. Η πρώτη όψη των εικόνων (η φαινομενολογική οπτική). Περιορίζεται στην αναζήτηση απαντήσεων στα ερωτήματα: *πού; πότε; ποιοι;* “Εκφράστε αυθόρμητα τις λέξεις που σας έρχονται στον νου, βλέποντας την εικόνα. Περιγράψτε την εικόνα. Αναζητήστε συγκεκριμένες λεπτομέρειες στο σκηνικό, στα πρόσωπα, στα αντικείμενα κ.ά. Απομονώστε και σχολιάστε καρέ του έργου - πάγωμα της εικόνας”. Μετά την ελεύθερη έκφραση των πρώτων εντυπώσεων των παιδιών ακολουθεί συζήτηση με τα θέματα τα οποία θέτει η κινηματογραφική ταινία, οι απόψεις και τα επιχειρήματα του δημιουργού της ταινίας. Τα παιδιά αποτελούν μία *κοινότητα θεατών*, οι οποίοι μέσα από τον διάλογο και με διάμεσο τα εκφραστικά μέσα της εικόνας, θα αναζητήσουν, όχι μόνο τις επιφανειακές έννοιες, οι οποίες είναι εύκολα αναγνωρίσιμες, αλλά τις υπονοούμενες έννοιες. Τα παιδιά αποκτούν σταδιακά τις δεξιότητες αποκωδικοποίησης των υπονοούμενων εννοιών και ενσωματώσουν πρακτικές, για να γίνουν ικανοί να προσεγγίζουν διαφορετικά θέματα (διεπισημονικότητα) ή ένα θέμα από ποικίλες οπτικές. Στόχος να είναι η ευαισθητοποίηση των παιδιών ως προς το συμβολικό χαρακτήρα των οπτικών μηνυμάτων. Οι συζητήσεις “*ενορχηστρώνονται*” με τέτοιον τρόπο, ώστε να χρησιμοποιούνται οι πληροφορίες και οι εμπειρίες που φέρνουν τα παιδιά και μέσα από τις διεπιδράσεις και αλληλεπιδράσεις μεταξύ του εκπαιδευτικού και των παιδιών, να αναζητείται ο τρόπος με τον οποίο τα οπτικοακουστικά προϊόντα απηχούν ή διαμορφώνουν ιδεολογία, να καλλιεργούνται διαφορετικές μορφές κριτικής στάσης που χαρακτηρίζουν πτυχές της κοινωνικής πραγματικότητας (διαφορετικοί τρόποι προσέγγισης των ταινιών) και να διαμορφώνονται, σταδιακά, βήμα προς βήμα, και ελεύθερα, οι ιδεολογικές στάσεις των παιδιών απέναντι στις ταινίες (Γρόσδος, 2010, 2011). Η διαδικασία αποκωδικοποίησης (πρέπει να) είναι κι αυτή, όπως και η θέαση, μια πορεία προς το άγνωστο. Ο εκπαιδευτικός δεν βιάζεται να παρουσιάσει τις απόψεις του στην αίθουσα.

Ερωτήσεις-ερεθίσματα: Έχει η ταινία μια κεντρική οπτική; Ποιος είναι αυτός και σε ποιο βαθμό επιτυγχάνει η ταινία να τον παρουσιάσει και να τον υποστηρίξει; Ποια θέματα εμφανίζονται στο έργο; Σε ποια σημεία της ταινίας εμφανίζεται το καθένα; Ποια είναι τα επιμέρους θέματα που θίγονται; Ποια είναι τα κύρια επιχειρήματα-απόψεις του δημιουργού που διατυπώνει η ταινία για το θέμα της; Έχετε δει παρόμοιες ταινίες; Σε τι μοιάζανε; Σε τι διαφέρανε; Είδατε-μάθατε κάτι καινούριο; Αλλάξατε γνώμη για κάτι; Λέξεις-κλειδιά: Τι βλέπω; Τι παρατηρώ; Τι αντιλαμβάνομαι; Τι αναρωτιέμαι; Τι περιγράφω;

(γ) Διερεύνηση/Έκφραση των συναισθημάτων μου - Πολιτιστικοί κώδικες (cultural codes) Στη συνέχεια, οι κώδικες που καλείται να αποκωδικοποιήσει το παιδί-θεατής είναι οι *πολιτιστικοί* (Cultural codes) και περιλαμβάνουν τους χαρακτήρες/ήρωες (character), την πλοκή (story), το σκηνικό (setting), τα σύμβολα (symbol), την αφηγηματική ακολουθία (sequence) και την κατηγοριοποίηση των ταινιών (category). Τα παιδιά ενθαρρύνονται να εξερευνήσουν τα δικά τους συναισθήματα και να οικοδομήσουν τις δικές τους απόψεις. Η προσέγγιση είναι εμπειρική. Η τέχνη δημιουργεί έναν αυθόρμητο ενθουσιασμό στα παιδιά, ιδιαίτερα, ο κινηματογράφος παρασύρει τα παιδιά σε συναισθηματικούς ακροβατισμούς, ταύτισης ή αποστασιοποίησης, οι οποίοι, όταν ομολογούνται, βγαίνοντας στην επιφάνεια, λειτουργούν λυτρωτικά.

Ενδεικτικές ερωτήσεις - ερεθίσματα επικεντρωμένες στους πρωταγωνιστές: *Ποιος χαρακτήρας σας ενδιέφερε πιο πολύ; Είναι το σημαντικότερο πρόσωπο στην ταινία; Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίζει; Τι αισθάνεται; (σε διαφορετικές στιγμές). Οι πρωταγωνιστές είναι πιστευτοί σαν τους κανονικούς ανθρώπους ή αποτελούν στερεότυπα; Πώς δείχνει ο σκηνοθέτης τα συναισθήματα του πρωταγωνιστή; Πώς συμπεριφέρθηκε (αντέδρασε) ο πρωταγωνιστής σε μια συγκεκριμένη σκηνή; Οι άνθρωποι που γνωρίζετε θα αντιδρούσαν με*

τον ίδιο τρόπο; Τι θα γινόταν αν όλοι έκαναν το ίδιο; Εσείς, πώς θα αντιδρούσατε; Γιατί; Ποια συναισθήματα γεννά σε σένα το κοίταγμα της συγκεκριμένης σκηνής; Με ποιους τρόπους ο σκηνοθέτης το καταφέρνει; Ο σκηνοθέτης θέλει να μας κάνει να συμπαθήσουμε τους πρωταγωνιστές ή να τους δούμε με κριτικό μάτι; Περιγράψτε και συγκρίνετε τη στάση δυο πρωταγωνιστών. Υπάρχουν ανταγωνιστές; Αν ήσασταν ηθοποιός, ποιον ρόλο θα θέλατε να παίξετε; Γιατί;

Ενδεικτικές ερωτήσεις - ερεθίσματα επικεντρωμένες στην πλοκή: Ποια είναι τα βασικά γεγονότα της ιστορίας; Θυμήσου και περίγραψε με λίγα λόγια τα γεγονότα της πλοκής με τη σειρά. Πόσες διαφορετικές ιστορίες μπορείτε να βρείτε στην ταινία; Τα γεγονότα της πλοκής είναι συνηθισμένα ή ασυνήθιστα; Τα γεγονότα παρουσιάζονται σε χρονολογική σειρά; Υπάρχουν αναδρομές στο παρελθόν για να καλυφθούν κενά στην ιστορία; Εμφανίζονται μεταμορφώσεις και ανατροπές στη ζωή, τη δράση και τις αποφάσεις των ηρώων ή εμφάνιση νέων ηρώων; Ποια είναι εκείνα τα στοιχεία που προκαλούν αγωνία και προσμονή κατά τη διάρκεια της θέασης; Σε ποιο σημείο βρίσκεται, γίνεται, η κορύφωση της ιστορίας; (η πιο έντονη στιγμή, το σημείο με το μεγαλύτερο συναισθηματικό ενδιαφέρον). Υπάρχουν συγκρούσεις στην ιστορία; Ο πρωταγωνιστής συγκρούεται με τις απόψεις του; Οι συγκρούσεις εμφανίζονται μεταξύ των πρωταγωνιστών ή είναι συγκρούσεις μεταξύ των πρωταγωνιστών με τον περίγυρό τους; Οι συγκρούσεις λύνονται στο τέλος; Με ποιους τρόπους; Το τέλος της ταινίας ήταν απροσδόκητο και αναπάντεχο; Θέλετε να δώσετε ένα εναλλακτικό τέλος; Η πορεία της αφήγησης είναι μη αναμενόμενη ή τετριμμένη και αναμενόμενη (δομική φαντασία); Υπάρχουν στο κείμενο παράξενες, εξωπραγματικές ιδέες και μη πραγματικές καταστάσεις (υψηλή φαντασία); Βρες λέξεις για να χαρακτηρίσεις την πλοκή.

Ενδεικτικές ερωτήσεις - ερεθίσματα επικεντρωμένες στο σκηνικό: Πού διαδραματίζεται η ιστορία; (τόπος, χρόνος, ιστορική περίοδος...). Ποιες εντυπώσεις δημιουργούν στον θεατή οι λεπτομέρειες του σκηνικού; Η παρουσίαση του σκηνικού σε βοήθησε να “εισβάλλεις” σ’ αυτό; Εμφανίζεται εναλλαγή σκηνικών; Ο τόπος στον οποίο εμφανίζονται να ζουν οι πρωταγωνιστές και οι άνθρωποι γύρω τους επηρεάζουν τον τρόπο που σκέφτονται και δρουν;

Ενδεικτικές ερωτήσεις - ερεθίσματα επικεντρωμένες στη μουσική και τους ήχους: Ποιες εντυπώσεις δημιουργούν σε εμάς οι ήχοι της ταινίας; Σχολιάστε τη σύνδεση των ήχων που ακούγονται στο έργο (μουσική, θόρυβοι, ομιλίες) με την πλοκή. Τι θα συνέβαινε, αν από το έργο απουσίαζε η μουσική; Ακούστε συγκεκριμένες σκηνές της ταινίας και σχολιάστε τις εντυπώσεις που δημιουργεί η μουσική και οι ήχοι; Δείτε σκηνές της ταινίας, χωρίς το άκουσμα της μουσικής (με αφαίρεση της μουσικής), και σχολιάστε τώρα τις εντυπώσεις σας. Δείτε (σχολιάστε) σκηνές (πλάνα) της ταινίας, στα οποία κυριαρχεί η σιωπή. Ποιες ήταν οι προθέσεις των δημιουργών της ταινίας; Θα θέλατε να επενδύσετε μουσικά σκηνές της ταινίας; Τι θα επιλέγατε; Γιατί;

Ενδεικτικές ερωτήσεις - ερεθίσματα επικεντρωμένες στις ανατροπές: Υπάρχουν ανατροπές (κάτι συμβαίνει ξαφνικά); Μία ή περισσότερες ανατροπές; Ποια απ’ όλες τις ανατροπές ήταν μη αναμενόμενη (ή η πιο ενδιαφέρουσα); Πώς θα χαρακτήριζες την ανατροπή(ές); (αδιάφορες έως συγκλονιστικές). Ποια ανατροπή επηρέασε περισσότερο τα αφηγηματικά στοιχεία (συναισθήματα και ζωή του ήρωα, πλοκή κ.λπ.); Λέξεις-κλειδιά: Τι αισθάνομαι; Τι νιώθω; Τι θέλω να διερευνήσω; Τι θέλω να εκφράσω;

(δ) **Αναζήτηση των προθέσεων του δημιουργού - Οι Τεχνικοί κώδικες (technical codes).** Αναζητά το πώς; και το γιατί; της δημιουργίας οπτικοακουστικών προϊόντων. Ο κριτικός θεατής αναγνωρίζει, όχι μόνο τι λέει ο δημιουργός (προσωπική οπτική), αλλά και πώς απεικονίζει το περιεχόμενο (ερμηνεία), αναγνωρίζοντας, έτσι, τους διαφορετικούς

τρόπους με τους οποίους κάθε ταινία είναι μία μοναδική δημιουργία ενός μοναδικού δημιουργού. “Σε ποιο θέμα εστιάζει ο δημιουργός της ταινίας; Γιατί; Τι προσπαθεί να εκφράσει ο δημιουργός μέσω αυτών των εικόνων; Ποια στοιχεία της ταινίας υποστηρίζουν αυτή την άποψή μου;”. Η διερεύνηση των συναισθημάτων του παιδιού - θεατή συνδέεται άμεσα με την αναζήτηση των προθέσεων του δημιουργού. Στο ερώτημα - ερέθισμα: “Τι νιώθω και αισθάνομαι;” ακολουθεί η προσπάθεια απάντησης στο ερώτημα: “Με ποιους τρόπους ο δημιουργός της ταινίας προκαλεί αυτά τα συναισθήματα;” και το αντίστροφο. Οι δράσεις στα δύο διδακτικά βήματα αλληλοδιαχέονται. Η κινηματογραφική ταινία κρύβει μια σειρά από συμβάσεις στον τρόπο κατασκευής της, τους τεχνικούς κώδικες (technical codes), οι ήχοι και η μουσική, τα χρώματα, η θέση της κάμερας, κάδρο - πλάνο - σκηνή, το βάθος πεδίου, ο φωτισμός, η φωτογραφία κ.ά. Η εξοικείωση των παιδιών με τους τεχνικούς κώδικες μπορεί να πραγματοποιηθεί με τη συμμετοχή της σε παιγνιώδεις δράσεις, οι οποίες ξεκινούν, όχι από τη χρήση της ερασιτεχνικής κάμερας, αλλά τη χρήση της φωτογραφικής μηχανής.

Ενδεικτικές δραστηριότητες: 1. Με την προβολή ενός αποσπάσματος κινηματογραφικής ταινίας, το “πάγωμα” της οθόνης βοηθά τα παιδιά να συζητήσουν μεμονωμένα κάδρα ή μία σειρά κάδρων (πλάνο): Τι μπορούμε να δούμε στην “παγωμένη” εικόνα; Με ποιον τρόπο τα στοιχεία της εικόνας τοποθετούνται στο πλαίσιο; (ισορροπία ή ανισορροπία). Ποιες εντυπώσεις δημιουργεί ο φωτισμός και το χρώμα; Ποια είναι η απόσταση της κάμερας από τα δρώμενα; Ποια είναι η γωνία λήψης; Κινείται η κάμερα ή είναι σταθερή; Το “πάγωμα” της οθόνης μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να σταματήσουμε την ταινία σε μια ιδιαίτερη στιγμή και να ζητήσουμε από τα παιδιά να προβλέψουν τι θα κάνουν οι πρωταγωνιστές στη συνέχεια. 2. “Παγώνοντας” την οθόνη, τα παιδιά εντοπίζουν και σχολιάζουν το είδος του πλάνου (κοντινό, μεσαίο, μακρινό κ.λπ.). Επιπλέον, σχολιάζουν τη θέση της κάμερας (στο ύψος του ματιού, πλονζέ, κόντρα πλονζέ). Στη συνέχεια, κάθε ομάδα παιδιών επιλέγει ένα είδος κάδρου και μία θέση κάμερας. Προβάλλουμε ένα απόσπασμα κινηματογραφικής ταινίας. Τα παιδιά στις ομάδες τους μετρούν για ένα ορισμένο χρονικό διάστημα (2 ή 3 λεπτά) τον αριθμό των πλάνων που τους αναλογεί και τις εναλλαγές στη θέση της κάμερας. 3. Προβάλλουμε trailers της ταινίας και συζητάμε τις εντυπώσεις που δημιουργεί η γρήγορη εναλλαγή κάδρων, πλάνων και σκηνών, καθώς και η μουσική επένδυση. Αποκωδικοποιούμε τις μεθόδους προσέλευσης θεατών. Στη συνέχεια, ζητάμε από τα παιδιά να δημιουργήσουν trailer. Τα παιδιά θα αξιολογήσουν τα παραγόμενα με συγκεκριμένα κριτήρια (ελκυστικότητα, πειστικότητα κ.ά.). Λέξεις-κλειδιά: Τι υποθέτω; Τι ανακαλύπτω; Τι γνωρίζω; Τι συμπεραίνω;

(ε) Δημιουργία. Η έκφραση των παιδιών περιλαμβάνει πολλαπλές μορφές έκφρασης (δημιουργική γραφή, εικαστικές, μουσικές, κινητικές, αυτοσχεδιασμοί κ.ά.). “Αν δημιουργούσα μία κινηματογραφική γι’ αυτό το θέμα, πώς θα το κατασκεύαζα διαφορετικά;”. Λέξεις-κλειδιά: Τι φαντάζομαι; Πώς επεμβαίνω; Τι προσθέτω; Τι αφαιρώ; Τι αλλάζω; Τι προεκτείνω; Πώς παίζω; Τι αφηγούμαι; Τι δημιουργώ;

Στην προσέγγιση κοινωνικών θεμάτων, μεθοδολογικά οι κατευθύνσεις θα είναι δύο: Από τη μία, η εξερεύνηση των διαφορετικών απόψεων και των οπτικών γωνιών του θέματος που διερευνάται (διαμέσου της θέσης πολλών ταινιών με κοινό θέμα) και, από την άλλη, η ανακάλυψη των εκφραστικών μέσων και των τεχνικών που χρησιμοποιεί ο δημιουργός της ταινίας. Τέσσερις ομάδες κοινωνικών θεμάτων μπορούν να προσεγγισθούν στο πλαίσιο λειτουργίας μιας κινηματογραφικής λέσχης: (α) Η προσέγγιση προβλημάτων κοινωνικού αποκλεισμού (ρατσισμός, σεξισμός, οικογενειακές σχέσεις κ.ά.) και το ξεπέρας των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων, (β) Η μελέτη πολιτικών θεμάτων και ζητημάτων κοινοτικής συμμετοχής (οι δημοκρατικές αρχές, η λειτουργία των θεσμών, η συμμετοχή στην πολιτική ζωή, η επίλυση διαφορών κ.ά.) (γ) Η γνωριμία άλλων πολιτισμών, η επίγνωση και η

αποδοχή των ομοιοτήτων και των διαφορών μεταξύ των ανθρώπων (διαφορές φύλου, ηλικίας, φυλής, κουλτούρας, κοινωνικές, οικονομικές, θρησκευτικές κ.ά.) και (δ) Τοπικά και παγκόσμια προβλήματα (ρύπανση στο περιβάλλον, πολεμικές συγκρούσεις κ.ά.). Κάθε ταινία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να προσεγγιστεί ένα ή περισσότερα ζητήματα.

5. Το επιμορφωτικό και εκπαιδευτικό πρόγραμμα: «Κινηματογραφική Λέσχη στο Σχολείο»

Ζητούμενο του επιμορφωτικού και εκπαιδευτικού προγράμματος: «Κινηματογραφική Λέσχη στο Σχολείο» αποτελεί η δημιουργία κινηματογραφικών λεσχών στις σχολικές μονάδες της Α΄/θμιας και Β΄/θμιας Εκπαίδευσης, με στόχο την επίτευξη βημάτων προς τον κινηματογραφικό γραμματισμό. Οι εκπαιδευτικοί και οι μαθητές/τριες έχουν τη δυνατότητα θέασης ταινιών (αφηγηματικές, ντοκιμαντέρ, animation κ.ά.), γνωρίζουν τις μεθόδους και τις τεχνικές με τις οποίες παράγεται το κινηματογραφικό προϊόν, αναπτύσσουν κριτική στάση απέναντι στα κινηματογραφικά προϊόντα (εκφραστικές συμβάσεις και οπτικά μέσα), προσεγγίζουν κοινωνικά ζητήματα διαμέσου των κινηματογραφικών ταινιών, χρησιμοποιούν τα οπτικοακουστικά εργαλεία για την ανάπτυξη δεξιοτήτων προσωπικής έκφρασης. Ιδιαίτερη επιδίωξη για τους/τις εκπαιδευτικούς η απόκτηση δεξιοτήτων σχεδιασμού δραστηριοτήτων κινηματογραφικού γραμματισμού και υλοποίησής τους, είτε στον σχολικό χώρο είτε στο πλαίσιο της άτυπης εκπαίδευσης.

Την πρωτοβουλία του σχεδιασμού και της υλοποίησης της κινηματογραφικής λέσχης έχει ο/η εκπαιδευτικός είτε πρόκειται για λέσχη η οποία λειτουργεί με τα παιδιά μίας τάξης είτε πρόκειται για τον/την εκπαιδευτικό που θα οργανώσει μία λέσχη με τη συμμετοχή ομάδας μαθητών/τριών από διαφορετικές τάξεις του σχολείου. Ως εκ τούτου, οι πρωτοβουλίες της δράσης επικεντρώνονται στον/στην εκπαιδευτικό. Στη δράση συμμετέχουν εκπαιδευτικοί τάξεων και ειδικοτήτων μετά από δημόσια πρόσκληση. Η υποστήριξη του/της επιγραμματικά: (α) Συμμετοχή σε επιμορφωτικές δράσεις - εισαγωγική και ανατροφοδοτική (διά ζώσης συναντήσεις, συναντήσεις σύγχρονης επικοινωνίας, συναντήσεις ασύγχρονης επικοινωνίας), (β) Πρόσβαση στη θέαση και δυνατότητα/δικαιώματα προβολής στην τάξη επιλεγμένων κινηματογραφικών ταινιών, (γ) Πρόσβαση σε φάκελο υλικού ηλεκτρονικής μορφής (θεωρητικά κείμενα, σχολιασμός των κινηματογραφικών ταινιών, καρτέλες δραστηριοτήτων προσέγγισης των ταινιών κ.ά.), (δ) Παρακολούθηση ή συμμετοχή σε παραδειγματικές κινηματογραφικές λέσχες, τις οποίες οργανώνουν και υλοποιούν οι επιστημονικά υπεύθυνοι της δράσης μία φορά το μήνα), (ε) Διαρκής συμβουλευτική υποστήριξη και δυνατότητα επικοινωνίας με τον επιστημονικά υπεύθυνο της δράσης.

Η δράση επικεντρώνεται σε δύο κατευθύνσεις σε πρακτικό επίπεδο: (α) Δημιουργία και λειτουργία **ηλεκτρονικής πλατφόρμας** και (β) **Δειγματικές συναντήσεις της κινηματογραφικής λέσχης**.

(α) Δημιουργία και λειτουργία **ηλεκτρονικής πλατφόρμας** (σύστημα διαχείρισης περιεχομένου/διαχείρισης μάθησης), με στόχο την πραγματοποίηση ασύγχρονων και σύγχρονων επιμορφωτικών συναντήσεων (συνεδριών), ανάρτηση του φακέλου υλικού (επιμορφωτικού και υποστηρικτικού - καρτέλες δραστηριοτήτων), ανάρτηση των παραδοτέων από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς - αξιολόγησή τους και επικοινωνία (chat και forum). Συγκεκριμένα, ανά εικοσαήμερο (πρόσβαση με κωδικούς μόνο στους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς) θα αναρτάται πρόταση προβολής κινηματογραφικής ταινίας (συνολικά 10 κινηματογραφικές ταινίες ανά σχολική χρονιά) με τις ανάλογες προτάσεις για την υλοποίηση δραστηριοτήτων στην τάξη πριν και μετά την προβολή. Ο/Η εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να επιλέξει από πλήθος δραστηριοτήτων. Στο χρονικό διάστημα των

είκοσι ημερών, ο/η εκπαιδευτικός έχει τη δυνατότητα να πραγματοποιήσει τη συνάντηση της κινηματογραφικής λέσχης. Μία από τις προτεινόμενες δραστηριότητες αποτελεί παραδοτέα εργασία (με τη συμμετοχή/δραστηριοποίηση των μαθητών/τριών). Η ανάρτηση και η αξιολόγηση της παραδοτέας εργασίας αποτελεί το “εισιτήριο” πρόσβασης στο υλικό του επόμενου εργαστηρίου. Οι προτεινόμενες κινηματογραφικές ταινίες είναι διαφορετικές ανά βαθμίδα εκπαίδευσης (10 κινηματογραφικές ταινίες για τις κινηματογραφικές λέσχες των σχολείων της Α΄/θμιας Εκπαίδευσης και 10 κινηματογραφικές ταινίες για τις κινηματογραφικές λέσχες των σχολείων της Β΄/θμιας Εκπαίδευσης). Η επιλογή των ταινιών είναι συνάρτηση: (α) των προηγούμενων οπτικοακουστικών εμπειριών των παιδιών, (β) της ελκυστικότητας και των δυνατοτήτων που προσφέρει για δραστηριότητες παιγνιώδους χαρακτήρα, (γ) της θεματολογίας του γεγονότος (κοινωνικά θέματα κ.ά.), η οποία εμπίπτει στα ενδιαφέροντα του παιδιού και (δ) στο κατά πόσο η ταινία επιτρέπει την εκδήλωση των εμπειριών των παιδιών.

(β) Οι εκπαιδευτικοί συμμετέχουν σε δέκα (10) **επιμορφωτικές συναντήσεις** παραδειγματικές διά ζώσης ή εξ αποστάσεως συναντήσεις - προσομοιώσεις μιας κινηματογραφικής λέσχης σε φυσικό χώρο ανά 20/ήμερο. Προβάλλεται μία ταινία και, στη συνέχεια, οι επιμορφούμενοι/ες μιλούν στον σχεδιασμό δράσεων προσέγγισης της ταινίας, οι οποίες απευθύνονται στην ηλικιακή ομάδα των μαθητών/τριών της σχολικής τάξης και βαθμίδας στην οποία διδάσκουν. Οι εκπαιδευτικοί προβάλλουν μία ταινία -ανά 20/ήμερο- στους μαθητές/τριές τους και υλοποιούν επιλεγμένες δραστηριότητες στην τάξη. Συνολικά, στη διάρκεια μίας σχολικής χρονιάς, υλοποιούνται: δέκα (10) επιμορφωτικές συναντήσεις των εκπαιδευτικών και κάθε εκπαιδευτικός υλοποιεί δέκα (10) εργαστήρια στην τάξη με τους μαθητές/τριές του.

Το παρόν Πρόγραμμα συνάδει με τα Προγράμματα Σπουδών και συμβάλλει στον εμπλουτισμό και στην εξέλιξη των διδακτικών τους στόχων. Ικανοποιεί στόχους του Προγράμματος Σπουδών σε όλες τις βαθμίδες της Εκπαίδευσης, γιατί η θέαση, η προσέγγιση και η υλοποίηση δραστηριοτήτων πριν και μετά τη θέαση μιας κινηματογραφικής ταινίας μπορεί να συνδεθεί με όλα τα γνωστικά αντικείμενα (μαθήματα) του σχολείου. Επιπλέον, τα κινηματογραφικά προϊόντα αντιμετωπίζονται ως γεγονότα της Τέχνης και συνδέονται με τα γνωστικά αντικείμενα Αισθητικής Παιδείας (ανάπτυξη αισθητικής παιδείας των μαθητών/τριών). Ενδεικτικά παραδείγματα: Παράδειγμα 1. Παραγωγή λόγου (γλωσσικά μαθήματα). Η θέαση της ταινίας αποτελεί ερέθισμα για δράσεις δημιουργικής γραφής (Ξαναγράψω το τέλος της ιστορίας, εισάγω ή αφαιρώ έναν ήρωα και ξαναγράψω την αφήγηση, προσθέτω μία ανατροπή στην πλοκή αλλάζοντάς την κ.λπ.). Παράδειγμα 2. Ιστορία. Η θέαση μιας κινηματογραφικής ταινίας με ιστορικό περιεχόμενο μπορεί να ενταχθεί στη διδασκαλία ιστορικών γεγονότων. Παράδειγμα 3. Η κινηματογραφική ταινία ως πολυτροπικό προϊόν. Οι διεπιστημονικές προσεγγίσεις/συναντήσεις με επιστημονικά πεδία, όπως η φωτογραφία, η εικαστική εικόνα, η μουσική, η κίνηση, η λογοτεχνία.

Πρώτιστος στόχος του Προγράμματος η επίτευξη βημάτων προς τον οπτικοακουστικό γραμματισμό, καθώς ο βομβαρδισμός και η εύκολη πρόσβαση των νέων ανθρώπων, σήμερα, στα οπτικοακουστικά προϊόντα, δεν συνοδεύεται απαραίτητως με δεξιότητες προσέγγισης και κριτικής αποτίμησης των προϊόντων αυτών. Οι συμμετέχοντες/ουσες αποκτούν τεχνικές/στρατηγικές επιλογής (κριτική αποτίμηση) κινηματογραφικών ταινιών ως ενσυνείδητοι θεατές, αναπτύσσουν κριτική στάση (μελέτη-έρευνα) απέναντι στα κινηματογραφικά προϊόντα (εκφραστικές συμβάσεις και οπτικά μέσα), προσεγγίζουν κοινωνικά ζητήματα διαμέσου των κινηματογραφικών ταινιών. Με τον τρόπο αυτό, το Πρόγραμμα υποστηρίζει το σχολείο να ανταπεξέλθει στις σύγχρονες προκλήσεις και ανάγκες.

Το Πρόγραμμα είναι συμβατό με τις αρχές της σύγχρονης παιδαγωγικής. Τόσο ως προς τη στοχοθεσία όσο και ως προς τις μεθόδους οι οποίες χρησιμοποιούνται, οι δραστηριότητες συνάδουν με τις αρχές της σύγχρονης παιδαγωγικής. Ως προς τη στοχοθεσία, επιμέρους επιδιώξεις για εκπαιδευτικούς, μαθητές/τριες: (α) Η απόκτηση τεχνικών/στρατηγικών επιλογής (κριτική αποτίμηση) κινηματογραφικών ταινιών ως ενσυνείδητοι θεατές. (β) Η ανάπτυξη κριτικής στάσης (μελέτη-έρευνα) απέναντι στα κινηματογραφικά προϊόντα (εκφραστικές συμβάσεις και οπτικά μέσα). (γ) Η χρήση των οπτικοακουστικών εργαλείων για την ανάπτυξη δεξιοτήτων προσωπικής έκφρασης. Ως προς τις μεθόδους, διδακτικές μέθοδοι οι οποίες στηρίζονται στις Κοινωνιο-γνωστικές θεωρίες μάθησης (ανακαλυπτικές διαμέσου εργαστηρίων, επίλυση προβλημάτων, μύηση σε ερευνητικές διαδικασίες κ.λπ.).

Είναι παιδαγωγικά κατάλληλο για την ηλικιακή ομάδα στην οποία απευθύνεται και αφορά το σύνολο του μαθητικού πληθυσμού στο οποίο απευθύνεται. Προσφέρει τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες/ουσες εκπαιδευτικούς να επιλέξουν, τόσο το βασικό εκπαιδευτικό υλικό -κινηματογραφικές ταινίες- όσο και τις δραστηριότητες προσέγγισης της ταινίας –από κατάλογο διαβαθμισμένων δραστηριοτήτων, οι οποίες θα είναι προσαρμοσμένες στη ηλικιακή ομάδα μαθητών/τριών στην οποία απευθύνονται. Ο κοινωνικός χαρακτήρας των κινηματογραφικών ταινιών τις καθιστά προσβάσιμες στο σύνολο του μαθητικού πληθυσμού. Σέβεται και υποστηρίζει τα διαφορετικά στυλ μάθησης και τις διαφορετικές δυνατότητες πρόσβασης στη γνώση. Διαθέτει τα χαρακτηριστικά της **ευρηματικότητας** (ποικιλία εκπαιδευτικών μεθόδων και υλικού), της **λειτουργικότητας** και της **προσαρμοστικότητας** (δυνατότητας στον/στην εκπαιδευτικό επιλογών στοχοθεσίας, υλικού/περιεχομένου και μεθόδων). Ως εκ των άνω, παρέχονται οι προϋποθέσεις επιλογής διαφορετικών στυλ μάθησης και τις διαφορετικές δυνατότητες πρόσβασης στη γνώση.

Προάγει τις αρχές του σεβασμού, της δημοκρατικής συνύπαρξης, της μη βίαιης επίλυσης συγκρούσεων και της αλληλεγγύης, τόσο στο κοινωνικό πλαίσιο μάθησης όσο και στην ευρύτερη του σχολείου κοινότητα. Βασική επιδίωξη του Προγράμματος αποτελεί η προσέγγιση κοινωνικών ζητημάτων διαμέσου των κινηματογραφικών ταινιών. Οι κινούμενες εικόνες του κινηματογράφου, σε συνδυασμό με την υλοποίηση ενός αριθμού διαθεματικών δραστηριοτήτων, χρησιμοποιούνται για τη δημιουργία προσομοιωτικών καταστάσεων μέσα και έξω από τη σχολική αίθουσα. Οι μαθητές/τριες, συμμετέχοντας σε έμμεσα γεγονότα, όπως η θέαση μιας κινηματογραφικής ταινίας, βιώνουν προσομοιωτικά καθημερινές αρνητικές συναισθηματικές (προσωπικές), αλλά και δημόσιες (συλλογικές) καταστάσεις (απομόνωση, ποικίλες εκδηλώσεις βίας, συγκρούσεις κ.λπ.), με στόχο, διαμέσου του διαλόγου, να αποκτήσουν δεξιότητες διαχείρισης των συναισθημάτων τους, δεξιότητες ενσυναίσθησης, αλλά και δεξιότητες διαπραγμάτευσης συγκρούσεων και επίλυσης προβλημάτων. Διεξάγεται διάλογος, σχολιάζονται ιδεολογικές θέσεις, υπάρχουν ηθικά διλήμματα, εξερευνούνται οι διαφορετικές απόψεις και οι οπτικές γωνίες του θέματος που διερευνάται (διαμέσου της θέασης πολλών ταινιών με κοινό θέμα αναζητούνται απαντήσεις), αναζητούνται λύσεις.

Η διαδικασία προσέγγισης της κινηματογραφικής ταινίας με τη χρήση των εννοιών των πολυαισθητηριακών συνειρμών, της εικασίας, της προσωπικής ταύτισης και της συνθετικής διαδικασίας (πρέπει να) είναι μια πορεία προς το άγνωστο. Εκείνο που προέχει είναι να διαφυλαχθεί η αυθορμησία, γι' αυτό ενθαρρύνουμε τα παιδιά να εξερευνήσουν τα δικά τους συναισθήματα και να οικοδομήσουν τις δικές τους απόψεις. Τα παιδιά καλούνται να παρατηρήσουν, να υποθέσουν, να ανακαλύψουν, να εκφράσουν συναισθήματα, να ακούσουν, να φανταστούν, να δημιουργήσουν.

Η Κινηματογραφική Λέσχη στο Σχολείο αποτελεί επιμορφωτικό και εκπαιδευτικό πρόγραμμα του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Χανίων (<https://www.chaniafilmfestival.com/cffedu/>).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Achard, J.P. (2006). *Dialectiques de l'image*. Retrieved from: <http://www.surlimage.info/ECRITS/dialectique.html>.
- Sorlin, P. (2004). *Κοινωνιολογία του κινηματογράφου*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γρόσδος, Σ. (2010). Οπτικοακουστικός γραμματισμός: Από το παιδί-καταναλωτή στο παιδί-δημιουργό. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 16, 54-68.
- Γρόσδος, Σ. (2011). Εικόνα και γλωσσική διδασκαλία. Η διδακτική αξιοποίηση πολυτροπικών κειμένων. *Νέα Παιδεία*, 138, 63-83.
- Γρόσδος, Σ. (2017). Παλυσθητηριακοί συνειρμοί, εικασία προσωπική ταύτιση και συνθετική διαδικασία. Ένα μοντέλο προσέγγισης κινηματογραφικών ταινιών. Στο Σ. Ιορδανίδου (Επιμ.), *Γραμματισμός στα Μέσα*. Λευκωσία: Advanced Media Institute Ινστιτούτο Εφαρμοσμένης Έρευνας στην Επικοινωνία και τη Δημοσιογραφία.
- Γρόσδος, Σ. (2018). *Κινηματογράφος και Δημιουργική γραφή. Μαθήματα κινηματογραφικού γραμματισμού*. Χανιά: Πυξίδα της Πόλης.
- Γρόσδος, Σ. (2020). *Προσέγγιση κινηματογραφικών ταινιών με παιδιά*. Χανιά: Πυξίδα της Πόλης.
- Θεοδωρίδης, Μ. (2002). Γνωριμία με την οπτικοακουστική έκφραση. Προτάσεις του Προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ - Εκπαίδευση και Πολιτισμός για την καθιέρωση της οπτικοακουστικής παιδείας στο σχολείο. *Η Λέσχη των Εκπαιδευτικών*, 27, 33-38.